

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาภาษาผู้ไทยสู่การพัฒนาหลักสูตรเพื่อการสืบสานและ การอนุรักษ์ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย : กรณีศึกษาบ้านนางัว ในครั้งนี้ผู้วิจัย ได้แบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลภาษาผู้ไทย

ระยะที่ 2 การสร้างหลักสูตรภาษาผู้ไทยบ้านนางัว เพื่อการสืบสาน และการอนุรักษ์ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

โดยผู้วิจัยจะขอเสนอข้อมูลในการดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลภาษาผู้ไทย

ในการศึกษาระยะนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ขั้นเตรียมการ 2) ขั้นรวบรวมข้อมูล และ 3) ขั้นการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ขั้นเตรียมการ

ขั้นตอนการเตรียมการศึกษภาษาผู้ไทยบ้านนางัว อำเภอนาหว้า จังหวัด นครพนม ผู้วิจัยได้ทำการเตรียมการในด้านต่างๆ ประกอบด้วย การเตรียมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย สัมภาษณ์ที่เป้าหมาย การคัดเลือกแหล่งข้อมูล การคัดเลือกผู้บอกภาษา การเตรียมรายการคำพื้นฐาน

1. การเตรียมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยผู้วิจัยได้คัดเลือก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลภาษาผู้ไทย ซึ่งเป็นผู้บอกภาษา (Informant) ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย มีภูมิลำเนาอยู่ในบ้านนางัว พูดภาษาผู้ไทยเป็นภาษาที่ 1 อายุ 60 ปีขึ้นไป ไม่จำกัดเพศ ได้มาโดยการเลือกตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball sampling) โดยจำกัดจำนวน กลุ่มตัวอย่างไว้ จำนวน 30 คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่เก็บข้อมูลคนแรก (First informant key man) ได้จากการแนะนำของภูมิปัญญาและผู้นำชุมชนในหมู่บ้าน จากนั้นผู้วิจัยให้ผู้บอก

ภาษาคนแรกแนะนำผู้บอกภาษาคนต่อไป แล้วผู้วิจัยก็ทำเครื่องหมายไว้ในแผนที่หมู่บ้าน (ดังภาคผนวก ข) ที่ได้จัดเตรียมไว้ก่อนออกไปเก็บข้อมูล เพื่อผู้วิจัยจะได้เดินทางไปเก็บข้อมูลได้สะดวก

2. สํารวจพื้นที่เป้าหมายในการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อการเก็บข้อมูล ได้แก่ พื้นที่ตำบลนางัว อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม โดยผู้วิจัยเดินทางลงเขตพื้นที่ด้วยตัวเอง ซึ่งเขตพื้นที่กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยอาศัยอยู่และใช้ภาษาผู้ไทยจริง ทั้งนี้โดยการสอบถามผู้นำชุมชน กำนัน ภูมิปัญญาชาวบ้านและคนในเขตพื้นที่ หลังจากผู้วิจัยได้รายชื่อผู้บอกภาษาตามจำนวนที่กำหนดแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการระบุลงในแผนที่ของหมู่บ้าน (ดังภาคผนวก ข) เพื่อสะดวกในการนัดหมายผู้บอกภาษาและเก็บข้อมูลภาษาต่อไป

3. การคัดเลือกแหล่งข้อมูล หลังจากได้สำรวจพื้นที่ในการจัดเก็บข้อมูลแล้วพบว่า ตำบลนางัว มีจำนวนทั้งหมด 8 หมู่บ้าน และมีผู้ใช้ภาษาผู้ไทยอยู่ จำนวน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 8 ซึ่งชาวบ้านจะเรียกหมู่บ้านดังกล่าวว่า “คุ้มผู้ไทย” ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้เลือกหมู่บ้านดังกล่าว เป็นพื้นที่เป้าหมายในการจัดเก็บข้อมูลในการวิจัย โดยทำการเก็บข้อมูลตามบ้านเลขที่ ที่ผู้วิจัยได้ระบุไว้ในแผนที่หมู่บ้าน จำนวนผู้บอกภาษาหมู่บ้านละ 10 คน โดยผู้วิจัยได้นำหลักเกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่ในการเก็บข้อมูลด้านภาษาศาสตร์ภาคสนามของ ชีระพันธ์ ล. ทองคำ (2529, หน้า 61-69) ซึ่งนำมาประยุกต์ใช้ในการคัดเลือกจุดเก็บข้อมูลในงานวิจัย ดังนี้

3.1 พื้นที่ในการเก็บข้อมูล ที่ใช้ภาษาผู้ไทยเป็นภาษาแม่หรือภาษาที่ 1 (Mother Tongue or First Language) ประชากรเป็นคนที่ท้องถิ่นและไม่มีผู้อพยพจากท้องถิ่นอื่น เพื่อป้องกันการแปรและการปนของภาษา ประชากรในหมู่บ้านใช้ภาษาผู้ไทยเพียงภาษาเดียว

4. การคัดเลือกผู้บอกภาษา ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้หลักเกณฑ์การคัดเลือกผู้บอกภาษา (Informant) ตามหลักเกณฑ์การคัดเลือกผู้บอกภาษาในการวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามของ สุจิตลักษณ์ ดีผดุง (2537, หน้า 8-11) และกาญจนา คุ้มฉนะศิริ (2529, หน้า 30) ดังนี้

4.1 ภูมิลำเนา ผู้บอกภาษาต้องเกิดอยู่ในหมู่บ้านนางัวตามเขตพื้นที่เป้าหมายที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ เติบโตที่นั่น ไม่อพยพโยกย้ายไปอยู่ที่อื่น ปีตามารตาก็ควรจะมีภูมิลำเนานั้นด้วย ถ้าเป็นไปได้ คู่สมรสของผู้บอกภาษาก็ควรเป็นผู้พูดภาษาผู้ไทยเกิดและเจริญเติบโตในหมู่บ้านและหมู่บ้านที่ไม่ไกลออกไป

4.2 เพศ ผู้บอกภาษามีทั้งเพศหญิงและเพศชาย เพื่อให้ได้ข้อมูลทางภาษาที่ละเอียดและตรงตามความเป็นจริง

4.3 อายุ ผู้บอกภาษาต้องมีอายุ 60 ปีขึ้นไป ทั้งนี้เพราะว่าผู้บอกภาษาวัยนี้ ยังคงใช้ภาษาผู้ไทยที่เป็นภาษาดั้งเดิมในชีวิตประจำวัน และน่าจะรักษาการใช้ภาษาที่เป็นระบบดั้งเดิมไว้

4.4 อาชีพ ผู้บอกภาษาควรทำอาชีพที่อยู่ในท้องถิ่น เช่น อาชีพเกษตรกรรม ทำนา ผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลได้สะดวก

4.5 ความสมบูรณ์ของอวัยวะที่ใช้ในการออกเสียงและลักษณะของเสียง เช่น ฟันอยู่ครบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งฟันหน้า ต้องอยู่ในสภาวะที่ค่อนข้างสมบูรณ์ เสียงไม่แหบแห้ง เสียงไม่ขึ้นจุก

4.6 ความคล่อง ว่องไวในการบอกข้อมูล สามารถบอกภาษาได้อย่างรวดเร็ว

4.7 ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล เนื่องด้วยการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง มักใช้เวลานาน ดังนั้นผู้วิจัยต้องมีวิจารณญาณในการเลือกผู้บอกภาษาที่ทำให้การเก็บข้อมูลดำเนินไปได้ดี

5. การเตรียมรายการคำพื้นฐานต่างๆ (Words List) เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลด้านเสียง คำ และประโยค โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมรายการคำจากหนังสือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลทางภาษาศาสตร์ภาคสนามจากการศึกษาภาษาผู้ไทย ดังนี้

5.1 รายการคำพื้นฐาน (Basic Vocabulary List) ตามเกณฑ์การจำแนกคำพื้นฐานของ บรรจบ พันธุเมธา (2540)

5.2 จากการศึกษางานวิจัยภาษาผู้ไทยของวิไลวรรณ ขนิษฐานันท์ (2520) และโรชินี คนหาญ (2546)

จากการศึกษาเอกสาร หนังสือและงานวิจัยต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์และประยุกต์รายการคำพื้นฐานที่ใช้ในการเก็บข้อมูลภาษาผู้ไทยบ้านนางัว โดยแบ่งเป็นหมวดคำต่างๆ จำนวน 7 หมวด ดังนี้

- 1) หมวดคำเรียกญาติ
- 2) หมวดคำเรียกส่วนต่างๆ ของร่างกาย
- 3) หมวดคำเรียกภูมิศาสตร์และธรรมชาติ

- 4) คำเรียกเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำมาหากิน
- 5) เครื่องมือเครื่องใช้ภายในบ้าน
- 6) คำกริยาสำคัญและจำเป็น
- 7) คำขยายที่สำคัญและจำเป็น

จากการรวบรวมคำพื้นฐานในภาษาไทย ภาษาถิ่นตระกูลไทย ภาษาผู้ไทยจากการศึกษาของนักวิชาการและนักภาษาศาสตร์ เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล ภาคสนามภาษาผู้ไทยบ้านนางัว ดังตัวอย่างรายการคำ ในภาคผนวก ค (หน้า 271-276)

6. อุปกรณ์และสื่อในการจัดเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดเตรียมได้แบ่งสื่อและอุปกรณ์ในการจัดเก็บข้อมูล การวิจัยในครั้งนี้ ไว้ดังนี้

6.1 อุปกรณ์ในการจัดเก็บข้อมูล

6.1.1 ใช้อุปกรณ์ของจริงที่อยู่รอบตัวของผู้วิจัย เช่น ส่วนต่างๆ ของร่างกาย เครื่องมือเครื่องใช้

6.1.2 รูปภาพในกรณีที่ไม่ตัวอย่างที่เป็นของจริงหรือไม่ปรากฏของจริงในบริบทขณะที่ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูล

นอกจากนี้ ในการถามคำพื้นฐานจากผู้บอกภาษา การแสดงท่าทางตลอดจนบทบาทสมมติเพื่อให้ผู้บอกภาษาเข้าใจและบอกภาษาออกมาได้อย่างชัดเจน

6.2 อุปกรณ์ในการบันทึกข้อมูล โดยผู้วิจัยได้จัดเตรียมอุปกรณ์ในการบันทึกข้อมูล สำหรับการออกเก็บข้อมูลภาษาผู้ไทยภาคสนาม ดังนี้

6.2.1 เครื่องบันทึกเสียง เป็นเครื่องบันทึกเสียงระบบดิจิตอล ที่มีหน่วยความจำ 2 กิกะไบต์ขึ้นไป เพื่อบันทึกเสียงผู้บอกภาษาได้เป็นเวลานาน สามารถเปิดทวนฟังเสียงซ้ำได้ทันที และสามารถลบการบันทึกเสียงที่ไม่จำเป็นในการวิเคราะห์ ข้อมูลออกจากไฟล์ข้อมูลได้

6.2.2 กล้องบันทึกภาพ เป็นกล้องถ่ายภาพระบบดิจิตอล สามารถถ่ายภาพและบันทึกภาพได้อย่างต่อเนื่อง

7. สัทอักษร (Phonetic Alphabet) ในการจดบันทึกและการถ่ายถอด เทป (Record and transcribe) ผู้วิจัยประยุกต์ใช้สัทอักษรของสมาคมสัทศาสตร์นานาชาติ (IPA : International Phonetic Association)

8. กล้องทดสอบเสียงวรรณยุกต์ ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้กล้องทดสอบเสียงวรรณยุกต์ของ เกดเนย์ (Gedney, 1972) กล้องทดสอบวรรณยุกต์ในภาษาไทย ของวิไลวรรณ ขนิษฐานันท์ (2520) และโรชินี คนหาญ (2546)

9. แบบบันทึกการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการเก็บข้อมูล

10. อุปกรณ์สำหรับบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ ผู้วิจัยใช้เครื่องบันทึกเสียง นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ใช้กล้องถ่ายภาพ เพื่อถ่ายภาพผู้บอกภาษา

2. ชั้นรวบรวมข้อมูล

ในชั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลทั้งข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลจากการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยมีรายละเอียดในการดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1. เก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้

1.1 การศึกษาคำพื้นฐานในภาษาถิ่นตระกูลไท-กะได

1.2 การศึกษาภาษาไทย จากงานวิจัยของ ของวิไลวรรณ ขนิษฐานันท์ (2520) และโรชินี คนหาญ (2546)

2. ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับภาษาไทย ในด้านต่างๆ ดังนี้

2.1 ระบบเสียง (Phonology)

2.2 ระบบคำ (Morphology)

2.3 ระบบโครงสร้างประโยค (Syntax)

2.4 ระบบความหมาย (Semantic)

3. รายการคำในการรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

ในชั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลต่างๆ ด้วยตัวเองโดยเก็บรวบรวมตามหมวดคำต่างๆ จำนวน 7 หมวด ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาไว้ ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลในระดับเสียง และระดับคำ ดังนี้

3.1 คำเรียกญาติ เช่น พ่อ แม่ พี่ น้อง ปู่ ย่า ตา ยาย ฯลฯ

3.2 คำเรียกส่วนต่างๆ ของร่างกาย เช่น หัว หน้า ตา หู ปาก

ลิ้น ฯลฯ

3.3 คำเรียกภูมิศาสตร์และธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ ลม ไฟ

หมอก เขา ไม้ ป่า ฯลฯ

3.4 คำเรียกเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำมาหากิน เช่น มีด

เลื่อยม จอบ คราด เรือ เกวียน ฯลฯ

3.5 เครื่องมือเครื่องใช้ภายในบ้าน เช่น ถ้วย ชาม จาน ไห หวด

มีด ฯลฯ

3.6 คำกริยาสำคัญและจำเป็น เช่น นอน นั่ง ยืน กิน พูด ฯลฯ

3.7 คำขยายที่สำคัญและจำเป็น เช่น อ้วน ดี เลว เบา แข็ง ฯลฯ

4. การเก็บข้อมูลระดับหน่วยเสียง

4.1 ในการสอบถามจะต้องฟังให้แน่ใจเสียก่อนว่าผู้บอกภาษา

ออกเสียงเช่นไร จากนั้นก็พยายามออกเสียงตามให้ถูกต้อง ออกเสียงตามจนกระทั่งผู้บอกภาษายอมรับว่าผู้วิจัยออกเสียงถูกต้องแล้ว จึงจดบันทึกเป็นตัวสัทอักษรในสมุดบันทึกภาคสนาม

4.2 เมื่อจดบันทึกเรียบร้อยแล้ว จะออกเสียงตามตัวสัทอักษร

ที่จดบันทึกไว้กลับให้ผู้บอกภาษาฟังอีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อให้แน่ใจว่าผู้วิจัยถ่ายทอดเสียงลงเป็นตัวสัทอักษรได้ถูกต้อง

4.3 ในการสอบถามภาษาให้ผู้บอกภาษาออกเสียงซ้ำๆ หลายครั้ง

ในแต่ละช่วงการทำงาน แต่ก็ไม่ควรให้ผู้บอกภาษาออกเสียงซ้ำๆ เกินสามครั้งติดต่อกัน เพราะจะทำให้ผู้บอกภาษานั้นเกิดความเบื่อหน่ายได้

4.4 ถ้าเป็นเสียงที่ยากมากๆ ออกเสียงไม่ได้ต้องหยุดพักการซักถาม

เสียงนั้นชั่วคราวก่อน ต้องทำการการบันทึกเสียงลงเครื่องบันทึกเสียง เพื่อนำไปถ่ายทอดเสียงอีกครั้ง แล้วนำมาออกเสียงให้ผู้บอกภาษาฟังอีกครั้ง

4.5 ถ้าสิ่งที่ผู้วิจัยออกเสียงตามไม่ได้นั้นเป็นประโยคทั้งประโยค ให้

ผู้บอกภาษาออกเสียงทั้งประโยค แต่ไม่ควรให้ออกเสียงประโยคเดิมซ้ำมากเกินไป เพราะก็จะไม่มีลักษณะของประโยคที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ต้องทำการบันทึกเสียงไว้

แล้วนำมาวิเคราะห์ถ่ายทอดเทปทีหลัง

4.6 เมื่อนำเสียงหรือประโยคที่เป็นปัญหามาซักถาม ในช่วงเวลา การเก็บข้อมูลภาษาวันต่อๆ ไป ควรจะนำคำหรือประโยคต่างๆ ที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลได้ใส่ลง ไปในบริบทใหม่ที่ต่างจากเดิม ทั้งนี้เพื่อผู้วิจัยจะได้นำข้อมูลเดิมที่ได้จากการฟังในครั้งแรก มาตัดสินข้อมูลนี้ และผู้บอกภาษาเองก็จะได้ไม่เข้าใจว่าผู้วิจัยไม่เชื่อในข้อมูลครั้งแรก จึงต้องมาตรวจสอบซ้ำแล้วซ้ำอีก

4.7 ในการซักถามข้อมูลเพื่อศึกษาวิเคราะห์ระบบเสียงนั้น ผู้วิจัย ไม่ควรถามหาเหตุผล เช่น “ทำไมจึงใช้เสียง.....” “ทำไมจึงไม่ใช้เสียง.....” “คำนี้ใช้เสียง.... ไม่ใช่เสียง...หรือ” หรือไม่ควรถามให้ผู้บอกภาษานั้นอธิบาย เช่น “ทำไมตรงนี้ในคำนี้ จึงต้องมีเสียง....นำหน้า แต่ตรงนี้ทำไมไม่มีเสียง.....” หรือไม่ควรถามผู้บอกภาษาที่บอกกับ ผู้วิจัยว่า “คำนี้เสียงตัวแรกต้องใช้ลิ้นกับฟันวางไว้ตรงไหนในปาก” เพราะคำถามเหล่านี้ ผู้บอกภาษาจะไม่เข้าใจและตอบให้ไม่ได้

4.8 ในการถ่ายถอดเสียงที่ได้ยินเป็นตัวสัทอักษรนั้น ผู้วิจัยบันทึก เป็นสัทอักษรในรายละเอียดให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์ระบบ เสียงในภายหลัง

4.9 เมื่อสอบถามคำคำเดียวกันถ้าเกิดการเปลี่ยนใจจากการใช้ สัทอักษรเดิมในการจดบันทึกหรือคิดว่าได้ยินเสียงอื่น ก็ใช้วิธีขีดฆ่าคำเดิม จะไม่มีการลบทิ้ง ทั้งนี้เพราะคำที่ได้ยินและถ่ายถอดเป็นตัวสัทอักษรครั้งแรกอาจจะเป็นวิธีออกเสียงแบบหนึ่ง ของคำคำเดียวกันก็ได้ หรือการฟังครั้งต่อๆ ไปอาจไม่ถูกต้องก็ได้ ถ้าใช้วิธีการขีดฆ่า ก็สามารถย้อนกลับไปดูของเดิมได้

4.10 ในการถ่ายถอดเสียงเป็นตัวสัทอักษร ตัดสินใจใช้สัญลักษณ์ ตัวหนึ่งแทนเสียงหนึ่งแล้ว ผู้วิจัยควรใช้สัญลักษณ์นั้นอย่างสม่ำเสมอ ถ้าหากเปลี่ยนใจไปใช้ สัญลักษณ์อื่นแทนก็ควรจะได้ทำหมายเหตุอธิบายการเปลี่ยนแปลงและเหตุผลกำกับไว้ ในที่ๆ นั้นเด่นชัดด้วย

4.11 เมื่อได้ยินเสียงใดเสียงหนึ่งที่ยังไม่แน่ใจว่าจะใช้สัทอักษรใด ในการถ่ายถอดเสียงก็ให้ใช้สัญลักษณ์ตัวใดตัวหนึ่งซึ่งยังไม่มีที่ใช้มาก่อนไปพลางๆ หรือ จะสร้างเครื่องหมายอะไรก็ได้ขึ้นมาแทนไปก่อน พร้อมจดคำอธิบายลักษณะเสียงที่ได้ยิน กำกับไว้ด้วย จากนั้นจึงค่อยไปตรวจสอบดูว่าสัญลักษณ์ใดจะใกล้เคียงกับเสียงดังกล่าว มากที่สุดแล้วจึงเปลี่ยนสัญลักษณ์ไปใช้ตัวที่ถูกต้อง หรือจะท่องไว้อย่างนั้นจนกระทั่ง วิเคราะห์เป็นระบบเสียงแล้วจึงใช้สัญลักษณ์ไปใช้สัญลักษณ์ที่ถูกต้องก็ได้

4.12 ในการสอบถามคู่คำที่เป็นปัญหา จะใช้การสอบถามในลักษณะเป็นคู่เทียบเสียง (Minimal Pairs)

4.13 การสอบถามจากผู้บอกภาษาเพียงคนเดียวในระยะเริ่มต้น จะช่วยให้การศึกษาวิเคราะห์ระบบเสียงในภาษานั้นง่ายขึ้นสำหรับผู้วิจัย เมื่อได้รับเสียงของผู้บอกภาษาคนใดคนหนึ่งเป็นหลักแล้ว ผู้วิจัยก็ควรไปตรวจสอบกับผู้บอกภาษาคนอื่น ๆ ต่อไป

4.14 เมื่อได้ข้อมูลภาษาจากผู้บอกภาษาจำนวนหนึ่งในการศึกษา เพื่อศึกษาระบบเสียงของภาษาผู้ไทยบ้านนางัว จากการสอบถามหาคู่เทียบเสียงแล้ว การจัดเก็บข้อมูลลงสมุดบันทึก ก็เป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยได้ทั้งการศึกษาวิเคราะห์หา ระบบเสียงและการตรวจสอบระบบเสียงด้วย

3. ชั้นการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลภาษาผู้ไทย มีขั้นตอนในการวิเคราะห์ ดังนี้

3.1 การวิเคราะห์ระบบเสียง

3.1.1 รวบรวมเสียงที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นรายการคำจากรายการทั้งหมด มาถ่ายถอดเสียงให้อยู่ในรูปของสัญลักษณ์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คำพื้นฐาน	คำผู้ไทย (IPA)
แม่	/mɛː ⁴ /
เมีย	/mɛː ² /
ผัว	/phoː ¹ /
เกวียน	/keːn ¹ /
แอบดู	/coːp ² /

หลังจากนั้นทำการถ่ายถอดเสียงแล้ว ให้จัดระบบของเสียงภาษาผู้ไทยบ้านนางัวให้อยู่ในระบบต่อไปนี้

1. ระบบเสียงพยัญชนะ
2. ระบบเสียงสระ
3. ระบบเสียงวรรณยุกต์

ซึ่งในการวิเคราะห์ภาษาผู้ไทยบ้านนางัวทั้ง 3 ระบบนี้ ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับงานวิจัยของวิไลวรรณ ขนิษฐานันท์ (2520) และโรชินี คนหาญ (2546)

3.1.2 การวิเคราะห์ระบบคำภาษาไทย

ลักษณะการวิเคราะห์คำภาษาไทย สามารถจำแนกตามลักษณะโครงสร้างได้ 2 ประเภท คือ

1) คำพยางค์เดียว

ในการวิเคราะห์โครงสร้างของคำพยางค์เดียว ผู้วิจัยได้ใช้หลักการวิเคราะห์คำภาษาไทย ของวิไลวรรณ ษนิษฐานันท์ (2520, หน้า 15) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นภาษาคำโดด (Isolating Language) อันเป็นลักษณะสำคัญของภาษาตระกูลไท สามารถแบ่งออกได้ เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1.1) พยางค์เปิด (Open Syllables) คือ พยางค์ที่ไม่มี

พยัญชนะท้าย

1.2) พยางค์ปิด (Close Syllabus) คือ พยางค์ที่มี

พยัญชนะท้าย

โดยมีสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างของพยางค์

ดังนี้

C : Consonant คือ เสียงพยัญชนะ

V : Vowel คือ เสียงสระ

N : Nasal Post Consonant คือ เสียงพยัญชนะท้าย

ที่เป็นพยัญชนะนาสิก

S : Stop Post Consonant คือ เสียงพยัญชนะท้าย

ที่เป็นเสียงพยัญชนะเสียงกัก

T : Tone คือ เสียงวรรณยุกต์

1, 2, 3, 4 และ 5 แทนระดับเสียงวรรณยุกต์

จากสัญลักษณ์ดังกล่าวข้างต้น สามารถใช้สัญลักษณ์

แทนโครงสร้างพยางค์ในภาษาไทยบ้านนางัว ดังนี้

C แทนเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว

V แทนเสียงสระเสียงสั้น

VV แทนเสียงสระเสียงยาว

N แทนเสียงพยัญชนะท้ายเป็นพยัญชนะนาสิก

S แทนเสียงพยัญชนะท้ายที่เป็นเสียงพยัญชนะเสียงกัก

T แทนเสียงวรรณยุกต์

1, 2, 3, 4 และ 5 แทนระดับเสียงวรรณยุกต์

ตัวอย่างการวิเคราะห์คำพยางค์เดียวในภาษาไทย

โครงสร้างพยางค์เดี่ยวประกอบไปด้วยพยัญชนะต้นเดี่ยว ผสมกับสระเสียงยาว

ไม่มีพยัญชนะท้าย มีเสียงวรรณยุกต์ที่ 1-5 กำกับ สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้ CV1-4

ยกตัวอย่าง เช่น

/taː¹/ ตา (อวัยวะ) /saː⁴/ โจษจัน

/baː²/ ป่า /thaː³/ คอย

2) คำสองพยางค์ขึ้นไป โดยจากแนวการวิเคราะห์

โดยการนำเอาคำพยางค์เดี่ยวนำมาผสมกันเป็นคำใหม่และคำสองพยางค์ขึ้นไป แบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

2.1) คำพसान

2.2) คำประสม

2.3) คำซ้ำ

2.4) คำซ้อน

3.1.3 การวิเคราะห์ประโยคในภาษาไทย

ในการวิเคราะห์ประโยคในภาษาไทย โดยทั่วไปการเรียงหน่วย

ในภาษาตระกูลไทยมีการเรียงประโยคจะเป็น ดังนี้ S (Subject : ประธาน) V (Verb : กริยา)

O (Object : กรรม) การเรียงคำหรือหน่วยในประโยคจะเป็นแบบ ประธาน + กริยา + กรรม

(SOV) โดยในการวิเคราะห์ประโยคในภาษาไทยบ้านนางัว ผู้วิจัยได้แบ่งลักษณะ

การประกอบประโยคได้เป็น 3 ประเภท (วิภากร วงศ์ไทย, 2543, หน้า 47) ดังนี้

1) ประโยคความเดียว

2) ประโยคความรวม

3) ประโยคความซ้อน

3.1.4 การวิเคราะห์ระบบความหมาย

ด้วยที่เหตุภาษาไทย ภาษาที่มีเฉพาะภาษาพูดไม่มีภาษาเขียน

จึงไม่มีตัวอักษร ดังนั้นรูป (Form) จึงหมายถึง เสียงเท่านั้น ไม่ได้หมายถึงรูปตัวอักษร

ซึ่งการวิเคราะห์ความหมายของคำในภาษาไทยจากงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยยึดหลักการวิเคราะห์

ความหมายของ พรพิลาส เรื่องโชติวิทย์ (2535, หน้า 8-24) กล่าวคือ ต้องทำการแยกความหมายออกเป็นส่วนๆ เพื่อวิเคราะห์ความหมาย ดังนี้

1) ความหมายตรง

2) ความหมายแฝง

2.1) ประเภทความหมายแฝง แบ่งตามด้านของความหมาย

ได้ดังนี้

2.1.1) ความหมายแฝงด้านนัยประหัต

2.1.2) ความหมายแฝงด้านความรู้สึก

2.2) ประเภทความหมายแฝงแบ่งตามที่มา

2.2.1) ความหมายแฝงของสังคม

2.2.2) ความหมายแฝงของบุคคล

3.1.5 การตรวจสอบความถูกต้องในการวิเคราะห์ภาษาผู้ไทย

โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาผู้ไทย และการวิเคราะห์ภาษา จำนวน 3 ท่าน

ระยะที่ 2 การสร้างหลักสูตรภาษาผู้ไทยบ้านนางัว เพื่อการสืบสานและการอนุรักษ์ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

การสร้างหลักสูตรภาษาผู้ไทยบ้านนางัว เพื่อการสืบสานและการอนุรักษ์ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายครั้งนี้ มีขั้นตอนในการดำเนินงาน 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีพื้นฐาน ในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร 2) ศึกษาองค์ประกอบหลักสูตรหลักสูตรและหลักการในการจัดการเรียนรู้ 3) วิเคราะห์ข้อมูลภาษาผู้ไทยบ้านนางัว ที่ได้ศึกษาตามวิธีการวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนาม ในระยะที่ 1 4) ยกร่างหลักสูตร 5) วิพากษ์หลักสูตร 6) ปรับปรุงหลักสูตร 7) ประเมินหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ มีรายละเอียด ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีพื้นฐาน ในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีพื้นฐาน ในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร จากเอกสารและนิตสารการศึกษา ในประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้

1.1 ความหมายของหลักสูตร

1.2 องค์ประกอบของหลักสูตร

1.3 ความสำคัญของหลักสูตร

1.4 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

1.5 ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร

2. ศึกษาองค์ประกอบหลักสูตรหลักสูตรและหลักการ

ในการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาหลักการในการสร้างองค์ประกอบของหลักสูตรจากเอกสารและนักการศึกษา แล้วทำการสังเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตรภาษาไทยบ้านนางัว ได้องค์ประกอบของหลักสูตร 12 องค์ประกอบ ดังนี้

2.1 ที่มาและความสำคัญของหลักสูตร

2.2 แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร

2.3 หลักการของหลักสูตร

2.4 จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2.5 ผลการเรียนรู้

2.6 ขอบข่ายเนื้อหา

2.7 คำอธิบายรายวิชา

2.8 โครงสร้างรายวิชา

2.9 แนวการจัดการเรียนรู้

2.10 การจัดเวลาเรียน

2.11 สื่อและแหล่งเรียนรู้

2.12 แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

3. วิเคราะห์ข้อมูลภาษาไทยบ้านนางัว ที่ได้ศึกษาตามวิธีการวิจัย

ภาษาศาสตร์ภาคสนาม

ขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลภาษาไทย ด้วยวิธีการวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนาม ได้ผลการสังเคราะห์ ตามรายละเอียด ดังนี้ 1) ระบบเสียง (Phonology) 2) ระบบคำ (Morphology) 3) ระบบโครงสร้างประโยค (Syntax) และ 4) ระบบความหมาย (Semantic)

1. ระบบเสียง (Phonology)

ระบบเสียงในภาษาไทยบ้านนางัว ที่ประกอบไปด้วยระบบย่อยต่างๆ ของเสียงในภาษาไทย ดังนี้ ระบบเสียงพยัญชนะ ระบบเสียงสระ ระบบเสียงวรรณยุกต์

2. ระบบคำ (Morphology) หมายถึง ระบบคำในภาษาผู้ไทยบ้านนางัวที่สามารถจำแนกตามลักษณะโครงสร้างได้ 2 ประเภท ได้แก่ 1) คำพยางค์เดียว ที่ประกอบไปด้วย พยางค์เปิดและพยางค์ปิด 2) คำสองพยางค์ขึ้นไป ซึ่งประกอบด้วย คำประธาน คำประสม คำซ้ำ และคำซ้อน

3. ระบบโครงสร้างประโยค (Syntax)

ระบบประโยคในภาษาผู้ไทยบ้านนางัว ซึ่งเป็นหน่วยที่สมบูรณ์ที่สุดในทางไวยากรณ์ของภาษา โดยมีการเรียงหน่วยคำในประโยค ดังนี้ ประธาน + กริยา + กรรม ซึ่งแบ่งตามลักษณะการประกอบของประโยค และจำนวนหน่วยประกอบของประโยค สามารถแบ่งได้ 3 ประเภท ดังนี้ 1) ประโยคความเดียว 2) ประโยคความรวม 3) ประโยคความซ้อน

4. ระบบความหมาย (Semantic)

ระบบเสียงในภาษาผู้ไทยบ้านนางัว ที่หน่วยของความหมายทางภาษา จะประกอบไปด้วย รูป (Form) และความหมาย (Meaning) รูปของคำ ได้แก่ เสียงและตัวอักษร แต่สำหรับภาษาที่ไม่มีตัวอักษรใช้เสียงของคำเพียงประการเดียว ซึ่งคำในภาษาแต่ละภาษาเกิดขึ้นจากการตกลงร่วมกันของคนในสังคมว่าจะใช้รูปใดแทนสิ่งใด อาจเป็นทั้งสิ่งมีชีวิตและไม่สิ่งมีชีวิต อาจเป็นได้ทั้งรูปธรรมและนามธรรม โดยในการวิเคราะห์ระบบความหมายในภาษาผู้ไทยบ้านนางัว สามารถแยกแยะความหมายออกเป็นส่วนๆ ซึ่งส่วนต่างๆ ของความหมาย มีดังนี้ 1) ความหมายตรง 2) ความหมายแฝง 3) ขอบเขตของการใช้

4. ยกร่างหลักสูตร

ขั้นตอนนี้ หลักจากผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีพื้นฐานในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร จากเอกสารและนักการศึกษา และศึกษาหลักการในการสร้างองค์ประกอบของหลักสูตรจากเอกสารและนักการศึกษา แล้วทำการสังเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตรภาษาผู้ไทยบ้านนางัว แล้วผู้วิจัยได้ดำเนินการยกร่างหลักสูตรภาษาผู้ไทยบ้านนางัว เพื่อการสืบสานและการอนุรักษ์ ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำข้อมูลภาษาผู้ไทยบ้านนางัว ที่ได้จากการศึกษาตามวิธีการวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามในพื้นที่บ้านนางัวมาจัดทำร่างหลักสูตร แล้วนำเสนอผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในสถานศึกษาแล้วปรับปรุงเพื่อจัดทำร่างหลักสูตรฉบับร่างอีกครั้ง

2. ผู้วิจัยประสานงานกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่จะมาเข้าร่วมประชุม โดยการขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อส่งให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนี้

- 2.1 ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา
- 2.2 กรรมการสถานศึกษา
- 2.3 ผู้อำนวยการโรงเรียน
- 2.4 กำนัน ผู้ใหญ่บ้านหรือปราชญ์ชาวบ้าน

2.6 ครูผู้สอน

3. เตรียมสถานที่ที่จะใช้ในการประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

4. เตรียมงบประมาณที่จะใช้ในการดำเนินการประชุม และเตรียม

จัดที่กการประชุม

5. การวิพากษ์หลักสูตร

ในการสร้างหลักสูตรภาษาไทยบ้านนางัว ผู้วิจัยจัดประชุม เพื่อดำเนินการ ในวันที่ 20 เดือนพฤศจิกายน 2559 เวลา 09.00 น. ห้องประชุมโรงเรียนนางัวราษฎร์รังสรรค์ ตำบลนางัว อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

1. เปิดการประชุมการสร้างหลักสูตรภาษาไทยบ้านนางัว

เพื่อการสืบสานและการอนุรักษ์ โดยท่านผู้อำนวยการโรงเรียนนางัวราษฎร์รังสรรค์

2. ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการประชุมจัดสร้างหลักสูตรแก่ผู้ร่วมประชุม

ทุกท่าน โดยผู้เชี่ยวชาญที่เข้าร่วมประชุม ดังรายชื่อที่ปรากฏอยู่ในภาคผนวก ก (หน้า 247)

3. ผู้วิจัยนำเสนอหลักสูตรฉบับร่างตามองค์ประกอบที่ผู้วิจัย

ได้ทำการสังเคราะห์ จากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องพิจารณาเบื้องต้น

แล้วนำมาให้ที่ประชุมได้พิจารณาร่วมกัน

4. ดำเนินการให้ผู้เข้าร่วมประชุมพิจารณาแสดงความคิดเห็น

และให้ข้อเสนอแนะ

5. ผู้วิจัยนำร่างหลักสูตรไปปรับปรุงตามมติของที่ประชุมเพื่อจัดทำ

เป็นฉบับสมบูรณ์

6. ปรับปรุงหลักสูตร

ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะในขั้นตอนการวิพากษ์หลักสูตร

จากผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่มีส่วนร่วมในการสร้างหลักสูตร มาทำการปรับปรุงตามประเด็น

ต่างๆ ที่นำเสนอ ดังนี้

1. หน่วยการเรียนรู้ต้องเรียงลำดับจากง่ายไปยาก โดยเน้นเรื่องที่ใกล้ตัวนักเรียนก่อน
2. สื่อและแหล่งเรียนรู้ในหลักสูตร ต้องเน้นการใช้แหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในชุมชนมากกว่าห้องเรียน
3. การประเมินผล เน้นการประเมินผลตามสภาพจริงให้มีสัดส่วนมากกว่าการประเมินด้วยการใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียน

7. ประเมินหลักสูตร

ขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการประเมินหลักสูตร จากการปรับปรุงตามที่คุณเชี่ยวชาญได้แนะนำ โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ดำเนินการสร้างแบบประเมินหลักสูตรแล้วปรึกษาคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วนำร่างแบบประเมินให้เชี่ยวชาญประเมิน จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน ศึกษานิเทศก์และผู้เชี่ยวชาญทางด้านสถิติและการวิจัย ดังรายชื่อในภาคผนวก ก (หน้า 248)
2. หาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินจากผู้เชี่ยวชาญข้างต้น โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปเป็นเกณฑ์ตัดสินรายชื่อ (Item) ของแบบประเมินพร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญจากการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินพบว่า มีค่าตั้งแต่ 0.80-1.00 โดยสูตรการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 108) ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์

$\sum R$ แทน ผลรวมระหว่างคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

3. นำร่างหลักสูตรภาษาไทยบ้านนางัวฉบับสมบูรณ์ ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน ศึกษานิเทศก์และผู้เชี่ยวชาญทางด้านสถิติและการวิจัย ดังรายชื่อในภาคผนวก ก (หน้า 248)

4. เกณฑ์การแปลความหมายคุณภาพของหลักสูตรภาษาไทย

บ้านนางัว ใช้เกณฑ์ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 103)

ค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 แปลความหมายว่า เหมาะสมในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51–4.50 แปลความหมายว่า เหมาะสมในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51–3.50 แปลความหมายว่า เหมาะสมในระดับพอใช้

ค่าเฉลี่ย 1.51–2.50 แปลความหมายว่า เหมาะสมในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00–1.50 แปลความหมายว่า เหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

ทั้งนี้การจัดสภาพหลักสูตรจะใช้ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ระดับมาก (3.51)

ขึ้นไปเป็นเกณฑ์การตัดสินว่าหลักสูตรภาษาไทยบ้านนางัว เป็นหลักสูตรที่มีคุณภาพ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลการสร้างหลักสูตรภาษาไทยบ้านนางัว

สำหรับมัธยมศึกษาตอนปลายในครั้งนี้ การวิเคราะห์โดยค่าเฉลี่ย (Mean : \bar{x})

และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการประเมินร่างหลักสูตรภาษาไทยบ้านนางัว

สำหรับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในครั้งนี้ โดยใช้แบบสอบถามในการประเมินที่มีผ่าน

การหาคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาประเมินหาค่าเฉลี่ย (Mean : \bar{x})

และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) แล้วนำไปตัดสินผลตามเกณฑ์

ที่กำหนดไว้ ซึ่งคำนวณโดยการใช้สูตร ดังนี้

6.1 ค่าเฉลี่ย (Mean) ใช้สูตรดังนี้

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ \bar{X} แทน ค่าเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนคะแนน

6.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) มีสูตรดังนี้

(บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 103)

$$\text{S.D.} = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

X แทน คะแนนแต่ละตัว

N แทน จำนวนคะแนน

Σ แทน ผลรวมทั้งหมด

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์